

Uanset sådanne indvendinger står bogen som et centralt værk om det danske aftalesystem. Det skyldes også det omfattende materiale, som fremstillingen hviler på. Det omfatter organisationernes beretninger og protokoller, artikler fra nøglepersoner i disse organisationer og interviews med hovedforhandlerne i 1980'ernes og 1990'ernes aftalerunder. Hertil kommer inddragelse af synspunkter fra nogle danske og udenlandske industrial relations forskere fra Walter Galenson og fremefter.

Reinhard Lund
Aalborg Universitetscenter

Tim Kudsens, *Den danske stat i Europa*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1993, 225 s., kr. 250,00.

For den historieløse dansker er Tim Knudsens bog *Den danske stat i Europa* en guldgrube af viden om, hvordan dansk forvaltning og dansk kultur er blevet udviklet og påvirket. Med afsnittene om kirke og stat, dansk statsbygning, klasserelationer, centraladministrationens særtræk samt to afsnit om Grundtvig præsenteres læserne for adskillige vinkler på, hvad der har formet det danske samfund.

De mange tilgange er oplysende. Alligevel er de samtidig bogens største problem. Bogen mangler et samlende koncept, der gør det muligt at se, hvorfor netop de valgte tilgange er relevante for en beskrivelse af den danske stat i Europa. Nogle afsnit er kronologiske gennemgange af vigtige perioder i dansk statsdannelse. Andre afsnit er temaer, som omhandler bestemte policy-områder - Folkekirken (kap. 15) og uddannelsespolitikken (kap. 16). Atter andre afsnit bidrager til beskrivelsen af dele af den offentlige forvaltning, eksempelvis centraladministrationen (kap. 14). Righoldigheden hænger sammen med Tim Knudsens historieopfattelse som en lang række episoder (p. 24). Som minimum kunne de mange episoder have brugt en fællesnævner.

I kapitel 1 findes en fremstilling af forskellige statsdefinitioner. Ud fra bogens titel ville det have været interessant, hvis bogen ligeledes indeholdt en diskussion af begrebet Europa. At dømme ud fra bogens omslag betragtes alt, hvad der ligger øst for Polen ikke som Europa. I 1994 er det et amputeret europabillede, som glemmer alle de stater, der er opstået ud af det tidligere Sovjetunionen.

Den manglende diskussion af begrebet Europa skyldes nok især, at bogens gennemgående referenceramme mindre er Europa, end det er Sverige. Sverige og svenske tilstande er suverænt det samfund og den stat, der oftest refereres til i bogen. Bogen igennem understreges det, at Danmark er mere liberal end Sverige. Der findes dog eksempler på det modsatte. Eksempelvis havde danskerne længe forbud mod at nedtage den elektroniske virkelighed, som svenskerne kunne konsumere, hvis de opsatte en parabolantenne derhjemme.

Uanset sådanne indvendinger står bogen som et centralt værk om det danske aftalesystem. Det skyldes også det omfattende materiale, som fremstillingen hviler på. Det omfatter organisationernes beretninger og protokoller, artikler fra nøglepersoner i disse organisationer og interviews med hovedforhandlerne i 1980'ernes og 1990'ernes aftalerunder. Hertil kommer inddragelse af synspunkter fra nogle danske og udenlandske industrial relations forskere fra Walter Galenson og fremefter.

Reinhard Lund
Aalborg Universitetscenter

Tim Kudsens, *Den danske stat i Europa*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1993, 225 s., kr. 250,00.

For den historieløse dansker er Tim Knudsens bog *Den danske stat i Europa* en guldgrube af viden om, hvordan dansk forvaltning og dansk kultur er blevet udviklet og påvirket. Med afsnittene om kirke og stat, dansk statsbygning, klasserelationer, centraladministrationens særtræk samt to afsnit om Grundtvig præsenteres læserne for adskillige vinkler på, hvad der har formet det danske samfund.

De mange tilgange er oplysende. Alligevel er de samtidig bogens største problem. Bogen mangler et samlende koncept, der gør det muligt at se, hvorfor netop de valgte tilgange er relevante for en beskrivelse af den danske stat i Europa. Nogle afsnit er kronologiske gennemgange af vigtige perioder i dansk statsdannelse. Andre afsnit er temaer, som omhandler bestemte policy-områder - Folkekirken (kap. 15) og uddannelsespolitikken (kap. 16). Atter andre afsnit bidrager til beskrivelsen af dele af den offentlige forvaltning, eksempelvis centraladministrationen (kap. 14). Righoldigheden hænger sammen med Tim Knudsens historieopfattelse som en lang række episoder (p. 24). Som minimum kunne de mange episoder have brugt en fællesnævner.

I kapitel 1 findes en fremstilling af forskellige statsdefinitioner. Ud fra bogens titel ville det have været interessant, hvis bogen ligeledes indeholdt en diskussion af begrebet Europa. At dømme ud fra bogens omslag betragtes alt, hvad der ligger øst for Polen ikke som Europa. I 1994 er det et amputeret europabillede, som glemmer alle de stater, der er opstået ud af det tidligere Sovjetunionen.

Den manglende diskussion af begrebet Europa skyldes nok især, at bogens gennemgående referenceramme mindre er Europa, end det er Sverige. Sverige og svenske tilstande er suverænt det samfund og den stat, der oftest refereres til i bogen. Bogen igennem understreges det, at Danmark er mere liberal end Sverige. Der findes dog eksempler på det modsatte. Eksempelvis havde danskerne længe forbud mod at nedtage den elektroniske virkelighed, som svenskerne kunne konsumere, hvis de opsatte en parabolantenne derhjemme.

Bogen udelader emner, som man nok kunne forvente bedre belyst, når man søger at tegne »linier til et portræt af danskernes forhold til deres stat i fortid og nutid« (p. 7). Besættelsestiden findes kun omtalt sporadisk og påskekrisen nævnes overhovedet ikke. Den historiske tyngde ligger i det 19. århundrede og i begyndelsen af dette århundrede. Tiden efter 1945 får langt mindre omtale.

Man skal ikke læse Tim Knudsens bog for at få en udredning om forholdet mellem Danmark og EF. Bogen igennem er der kun få referencer til denne problemstilling, og samlet får temaet Danmark og EF kun to sider i slutningen af bogen. Bogens titel skaber forventninger om en mere dybtgående behandling af specielt dette tema.

Tim Knudsens fremstilling ofrer, i modsætning til mange andre fremstillinger af dansk forvaltnings- og identitetshistorie, megen opmærksomhed på den danske folkekirkes og Grundtvigs afgørende betydning for udviklingen af det danske samfund. Denne vægtning er med til at gøre Tim Knudsens bog læseværdig. Samtidig refererer Tim Knudsen en undersøgelse, der fastslår, at Danmark er det mest sekulariserede land i verden (p. 46). For kendere af Max Webers protestantiske etik er dette tilsyneladende paradoks ikke overraskende. Det er imidlertid forfriskende, at *Den danske stat i Europa* minder os om vores kristne rødder og deres betydning i nutiden.

Tim Knudsen går kritisk til danske traditioner, vaner og myter. Tim Knudsens mission med *Den danske stat i Europa* er "...at føre samfundsvidenskaberne tilbage til disses - desværre glemte - udgangspunkt: Den normative funderede, kritiske analyse og dennes rolle i og for demokratiet" (*Politica*, 1992, p. 223). Undertonen i bogen er et positivt engagement for det, der er dansk.

Lars Thore Jensen
Odense Universitet

Vedung, Evert, *Statens markpolitik, kommunerna och historiens ironi*, SNS Förlag, 1993, 323 s., sv. kr. 301,00.

Det er ikke for at kunne optræde på boghandlernes salgslister, man skriver et værk som *Statens markpolitik, kommunerna och historiens ironi*. Alene titlen.

Ikke desto mindre er det en fremragende bog. Den vil forekomme den politisk interesserede læser vedkommende, fordi Vedung har noget på hjerte. Til trods for at emnet er svensk indenrigspolitik, er tilgang og problemstilling så almen, at man bliver klogere på det politiske spil, mens man forbyder sig i bogen.

I 1974 vedtog den svenske rigsdag på den socialdemokratiske regerings initiativ, at statslige boliglån fremover alene skulle kunne ydes til bygherrer, der byggede boliger på jord tilhørende kommunerne. Hensigten var at gøre kommunerne til ene-udbydere af byggegrunde. Dermed skulle priserne på grunde presses ned, sideløbende med at der skulle komme yderligere styr på samfundets planlægning af dets udbygning af boligforsyningen.